

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

D. 31. 12. 1981 / 2346

TRST - 16. januarja 1981
Leto XXXIII. - Štev. 1
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
200 lir

Trst SKL

C 132/1981

329. 15:323. 15 (450=163. 6)

019812346

COBISS

Kolonkovec: komu koristi «spopad med reveži»?

Domačini so bili grobo prisiljeni prepustiti se lastni nemoči

zahtevamo), naj se pristopi k uresničevanju podrobnostnega načrta za mestni center, ki naj ga ovrednoti, posebno v starem mestu pa omogoči ljudske gradnje za tisoče družin. Zato poudarjamo, da nismo odobraval prvega načrta PEEP za ekonomske in ljudske gradnje.

Medtem se je spet nekaj spremenilo. Demokristjane so na občinski upravi zamenjali «meloni», ki so najprej propagandistično prelepili Kolonkovec s plakati, čež da je «Lista» preprečila razlastitve na škodo kmetov in članov slovenske skupnosti, nato pa začeli brutalno hoditi po poti interesov velikih špekulantov. Pri tem je imela Lista lahko Pilatovsko igro: «Demokristjani so izdelali načrte, razlaščenci so slovenski kmetje, na njihovi zemlji pa naj bi gradili stanovanja za delavce. Skratka, naj se prepirajo med reveži, nas se to ne tiče».

SPOROČILO TRŽAŠKE FEDERACIJE KPI

S pričetkom del za gradnjo ljudskih stanovanj se je ustvarilo zelo napeto ozračje. Načrt za take gradnje je bil sprejet leta 1978, toda KPI se je že od vsega začetka zavzemala za njegovo revizijo. Tudi občinski svet je aprila lanskega leta sprejel tak sklep, a počasnost občinske uprave Liste za Trst je pripomogla, da se ta sklep ne uresniči. Obdelovanje zemlje pomeni ohranitev družbeno-ekonomskega obstoja slovenskega človeka v tržaškem predmestju, zato KPI zahteva takojšnje ukrepe. Zahteva tudi pravično odškodnino predvsem za tiste lastnike, ki so doslej živeli izključno od dobičkov, ki jim jih je nudilo obdelovanje lastne zemlje. Počasnost občinske uprave ne more ni ne sme ustvarjati nezaupanja med občani, katerim grozi razlastitev. KPI se bo še naprej potegovala za dosego pravične rešitve tega perečega problema.

Ta stališča so zastopniki KPI izrazili na srečanju z delegacijo SKGZ.

Te dni je slovensko prebivalstvo Kolonkovca ponovno doživljalo dramatične trenutke, kot pred leti, nasilnega vdiranja na razlaščena zemljišča. Način, kako je bilo vse to storjeno, najbolje priča o poniževalnem in zaničevalnem odnosu mestnih oblasti do krajanov in Slovencev nasploh. Zanje je pač uveljavljen pojem, da je slovenska in kmečko obdelana zemlja nekaj manjvrednega, nekaj, kar se lahko kar tako vzame in uniči, saj je pač lastnina manjvrednih ljudi, ki nimajo oblasti in ne odločajo o razvoju mesta in njegove večine.

V primeru Kolonkovca pa smo pričali še bolj umazan poskus, da bi sprožili «vojno med reveži», ki bi se klali za nasprotujoče in povsem upravičene interese, oblasti pa bi stale, kot Poncij Pilat, ob strani in si mele roke. Kajti tudi negativen izid bitke za sicer omejene površine gmajne na Kolonkovcu lahko postane dober politični precedens za organe, ki širokopotezno načrtujejo pobude širom tržaške pokrajine in že mislijo na nove, še večje razlastitve.

Toda vrnimo se h Kolonkovcu, oziroma PEEP, kot se s kratko imenujejo načrti za ekonomske ljudske gradnje.

Območje na Kolonkovcu, pri sv. Ivanu, na Opčinah in drugod je občinski svet v Trstu brez predhodne razprave določil za razlastitve pomladi leta 1978, na zadnji seji občinskega sveta. Tedaj je bil župan še demokristjan Spaccini, njegov odbor pa je predložil ustrezne načrte, ki sploh še niso bili dodelani. Mudilo se jim je. Komunisti za ta načrt nismo glasovali, ker smo bili mnenja, da je prenaščen in sploh slabo pripravljen. Že tedaj smo opozorili na to, da ga bo moral novi občinski svet temeljito predelati in skrčiti površine, predvidene za ekonomske in ljudske gradnje. Pri tem smo namreč izhajali iz načelnega nasprotovanja urbanistični politiki, ki je slonela na konceptu tržaškega mesta, ki se stanovanjsko širi v podeželje, obenem pa prazni v središču, kjer postajajo palače predmet velikih špekulacij in v glavnem poslovni centri. Ta politika je v enem desetletju porinila iz mestnega središča (v glavnem last zavarovalnice Lloyd Adriatico) kakih 20 tisoč ljudi, obenem pa močno ovrednotila mestni center. Komunisti smo bili (in smo še) proti izrinjanju delavcev iz centra, ker smo proti ustvarjanju «rajonov za spanje» na periferiji. Zahtevali smo (in še

Od tega spoznanja je minilo že nekaj let in LpT se tega načela dosledno drži. Demokristjani si prav tako manejo roke, saj je minilo že dovolj časa, za izvajanje načrtov so odgovorni «melon», slovenski kmetje in industrijski delavci ne spadajo v demokrščansko klientelo (z izjemo združnikov Acli). Skratka, tudi njih se stvar ne tiče.

Tako se je zares zgodilo, da sta levičarski stranki, KPI in PSI, bili prisiljeni zavihati rokave in skušali uskladiti interese delavcev, ki so prejeli finančne podpore za gradnjo stanovanj, občino, ki je ponudila kolonkovsko zemljo in domačini, katerim so vzeli mnogo, ponujali pa malo, ali nič.

Usklajevanje interesov je bilo dolgo, težavno in zapleteno, vendar so bili doseženi nekateri rezultati. Ena izmed gradbenih zadrug se je preselila drugam, en «loto» zemljišč so odmrznili, na drugem pa je bilo mogoče skrčiti razlastitve na najnujnejše.

Seveda so se vsi zavedali, da je bil to le kompromis, ne pa rešitev. Rešitev smo skušali najti tudi drugje. Razmišljali smo o tem, ali bi bilo mogoče priti do zamenjave zemljišč, kjer naj bi si kolonkovski domačini z ustreznimi javnimi podporami obnovili vrtove. To pot so pomladi letos opustili, čeprav smo prepričani, da je dobra. Med drugim je to rešitev, ki jo za primere nujnega razlaščenja predlaga tudi zakonski osnutek KPI za globalno zaščito Slovencev, katerega je pripravila sen. Jelka Grbec.

Obenem pa so demokratične stranke skušale tudi rešiti splošno vprašanje revizije območij PEEP. Na splošno so se vsi sprijaznili z zahtevo, naj se iz teh območij črtajo Opčine, Timinjan, Podlonjer, Škedenj in Kolonkovec (del A). Vendar je potrebno nadaljevati po tej poti, sicer si bo kdo spet požrl dane obljube in sprejete obveze, pa čeprav bi se pri tem skliceval na stotine družin, katerim grozijo še danes s sodnim izgonom iz stanovanja.

Buldožer se neusmiljeno zajeda v slovensko zemljo na Kolonkovcu

Vsekakor, ki mu ne gre za taktično propagando, pač pa za splošne interese skupnosti, mora skrbeti način, kako se odvijajo stvari na Kolonkovcu. Upoštevajoč seveda dejstvo, da so razlastitve tokrat prizadele 4 lastnike in dve družini neposrednih obdelovalcev, medtem ko lahko razlastitve vseh ostalih PEEP še prizadenejo na desetine in desetine družin! Zato bi bilo negativno, če bi kdorkoli skušal špekulirati in iskati v teh dramatičnih dogodkih svoje volilne interese, ne bi pa obenem delal za enotnost v boju za spremembo sedanjih načrtov. Cilj ni bil še dosežen. Prav nasprotno, bolečina za to, kar se dogaja na Kolonkovcu, mora spodbujati k novim nastopom in še večji strnjenosti.

Seveda, komunisti bi se lahko postavili med opazovalce, zagnali vik in krik, podpisali vse mogoče proteste... Po toči zvoniti je prepozno. Tako početje bi bilo neodgovorno. Raje smo sprejeli nase breme konkretnega poseganja in usklajevanja interesov, da bi bila v vsakem primeru škoda čim manjša in da se v bodoče kaj takega ne bi ponovilo.

Po tej poti bomo nadaljevali, vendar

mora biti nam vsem jasno, kdo je v tem primeru nasprotnik. Ne delavci, ki skušajo priti do lastnega stanovanja, kajti njim je v bistvu bila tista zemlja ponujena. Ponudila pa jo je občinska uprava s svojimi načrti. Med delavci so tudi Slovenci. Pač pa so v tem primeru interesni nasprotnik družbene in politične sile, ki se zavzemajo za tako urbanistično politiko. To so predvsem večno omahljivi demokristjani, ki pa niso doslej še dvignili svojega prsta v obrambo interesov slovenskih vrtnarjev, kakor tudi Lista za Trst, neposredna zastopnica interesov domačega velekapitala. Tem silam bi polemika, razkol med interesi delavcev, kmetov, Slovencev bilo najlepše in nesluteno darilo. Kajti tako bi se še bolj ošibili, bili bi še bolj izpostavljeni novim posegom in grobim nasiljem.

Tudi niso naši nasprotniki karabinjerji, ki so posegli na Kolonkovcu in se pri tem na smrt sramovali. Ne pozabimo da so povečini kmečki sinovi in da razumejo tragedijo pregnancev. Obsojajmo zato tiste, ki so jih poslali v brk vsakemu načelu humanosti in omike.

Čas proračunov in preverjanja med strankami tržaške pokrajine

Bliža se obdobje splošnega političnega preverjanja v tržaški pokrajini. Priložnost za to preverjanje je predstavitev in odobritev proračunov pokrajine in vseh šestih občinskih uprav. Glede na nestalna politična ravnotežja in ne povsem čiste odnose med strankami, bo to preverjanje velikega pomena, saj se ne bomo prepirali o stolčkih ali koncesijah, pač pa predvsem o «načelnih stvareh», v preprostih besedah povedano, o tem, na kateri strani barikade stoji vsaka izmed političnih sil.

Kajti vsakomur mora biti jasno, da teče skozi tržaško mesto in družbene sloje očitna meja ločnica med tistimi, ki si želijo miru, industrijskega razvoja, so-

delovanja z Jugoslavijo in torej enakopravnega sožitja med Slovenci in Italijani ter drugimi, ki pripisujejo Trstu zgolj trgovinsko vlogo, nočejo industrij in delovnih mest, nočejo sodelovanja z Jugoslavijo, ker se zapirajo v lastno meščansko majhnost, oziroma bi radi parazitsko živeli na ramenih celotne državne skupnosti in s tem uživali plačilo za svojo nacionalistično histerijo, ki torej nočejo enakopravnosti med Slovenci in Italijani.

Tretje poti ni. Tudi slepomišenje ni več mogoče, posebno še odkar so bile odstranjene meglene zapreke in pretveze ekološkega značaja v zvezi s kraško lokacijo mešane industrijske cone.

Kajti vprašanje, pred katerim stojimo

sedaj ni v dilemi: Kras da, Kras ne, pač pa v vprašanju — mednarodno sodelovanje da, mednarodno sodelovanje ne.

Vprašanje je mogoče tudi postaviti na tak način: katere so politične in družbene sile, ki so nosilke interesa za mednarodno gospodarsko in industrijsko sodelovanje, kakor tudi za enakopravno sožitje med večino in slovensko manjšino?

Shematično povedano sta tu dva bregova: na eni strani komunisti, in z njimi večina Slovencev ter delavcev, na drugi strani pa «Lista» in z njo večina nacionalistov in malomeščanov. Med tema bregovima se sučejo ostale politične in

Obračun enoletnih naporov za globalno zaščito Slovencev

Prestopno leto 1980 je bilo za Slovence v Italiji 35. to leto čakanja na uresničitev tistih narodnostnih pravic, za katere so se borili naši očetje in s tem prispevali k ustanovitvi demokratične italijanske republike, naj bi se navdihovala pri idealih protifašističnega odporišta. Leto čakanja, ki seveda ni bilo pasivno, pač pa se je pravzaprav pričelo in končalo s pomembni srečanji manjšine z oblastjo. Januarja je namreč enotno odposlanstvo vseh Slovencev sprejel tedanji predsednik vlade Cossiga, pred dvema tednoma pa se je ista delegacija srečala z jugoslovanskim predsednikom Mijatovičem, uradnim predstavnikom matične dežele, soprodnice osimskega sporazuma.

V tak celoletni oklepaj spada obdobje, ki je za Slovence vsekakor pomembno in ga lahko označimo kot obdobje pagajanj ter preverjanja dobre volje. Ali tudi obdobje pripravljanja na pomembne odločitve v zvezi z našo globalno zaščito, čeprav nam še sedaj ni jasno, kako bo izgledala in v kolikšni meri bo »globalna«.

Kajti januarja 1980 je enotno odposlanstvo slovenske manjšine postavilo tedanjemu predsedniku vlade Cossighi zelo jasno zahtevo. Posebna vladna komisija, ki je bila zadolžena, da pripravi gradivo in omogoči vladi izoblikovanje lastnega zakonskega predloga za zaščito manjšine, je namreč po dveh letih mučnega dela obtičala na sipini. Slovenski člani komisije so odpovedali svoje sodelovanje in izjavili, da dogovor o vsebini zaščitnega zakona sploh ni več mogoč. Tedanjo sodbo so slovenski člani vladne komisije ponovili pred nekaj dnevi, vendar v vsebinsko drugačni obliki. Tedaj je enotno predstavništvo Slovencev zahtevalo, naj Cossiga omoči sestavo paritetne skupine, ki naj bi preverila možnosti dogovarjanja o taki stopnji zaščite, s katero bi Slovenci bili zadovoljni. Kajti globalna je samo taka zaščita, ki ustreza pričakovanjem manjšine, nobena druga.

Cossiga je tedaj sprejel zamisel o paritetni delovni skupini, ki je dejansko delala skozi vse leto. Gradivo te delovne skupine dokazuje, da so se le redke, čeprav ne povsem nepomembne, stvari premaknile z mrtve točke, ni pa bilo rešeno poglavito vprašanje jezikovnih pravic in ugotavljanja krajev, kjer naj se zaščita uresniči. Tu so se mnenja Slovencev in predstavnikov vlade, oziroma sredinskih strank, bistveno ločevala. Vlada vztraja pri preštevanju manjšine, ki bi ga rada izvedla med ljudskim štetjem jeseni leta, ki se ravnokar začena. Od ugotavljanja v taki ali drugačni obliki bi vlada najraje skrčila ozemlje dvojezičnih pravic na nekakšne rezervate, vsekakor izven mest, ki morajo ostati italijanska.

Slovenci pa vztrajajo, da je nesprejemljivo pojmovanje, češ da smo

kmečko prebivalstvo in da živimo pretežno na tržaškem in goriškem Krasu, oziroma v beneških hribih. Res je prav nasprotno. Največja koncentracija Slovencev je v mestih Trst in Gorica, v predmestjih in večjih zaselkih. Izločiti mestna področja iz ozemlja, na katerem bi veljala zakonska zaščita naših jezikovnih pravic, pomeni »odrezati jezik« veliki večini naših ljudi. Zaščita bi v tem primeru bila bolj folklornega značaja in še to za manjšino v manjšini.

Po drugi strani pa so vladni funkcionarji zašli v globoko protislovje, saj so priznali, da imajo vsi Slovenci pravico do lastnih šol v materinem jeziku. V tem smislu pristajajo, končno, tudi na odprtje nekaj slovenskih šol v Benečiji in Kanaški dolini. Neizpodbitno pa je prav dejstvo, da je prisotnost slovenske šole najboljši pokazatelj, da v določnem kraju živi slovensko prebivalstvo. Čemu torej preštevanje in ugotavljanje manjšine?

Vladna komisija je končno zaključila s svojim delom in bo vsak čas izročila gradivo ministrskemu predsedniku. Sedaj je dolžnost vlade, da v parlamentu pridruži že obstoječim zakonskim osnutkom komunistične in socialistične stranke, Slovenske skupnosti in poslanke Gruber Benco še svoj osnutek. Po njem bomo Slovenci lahko sodili, kolikšno mero dobre volje misli pokazati italijanski vodilni razred, že sedaj pa ugotavljamo, da ga ne bomo sprejeli. Če ne bo spoštoval vsaj mednarodne obveznosti, kakor izhaja iz osimskih sporazumov. To so povedali naši predstavniki istega dne v vladni komisiji in na Kvirinalu, ob srečanju z jugoslovanskim predsednikom Mijatovičem. Osimski sporazum določa minimalno raven zaščite, kar pomeni v bistvu raztegnitev določil nekdanjega posebnega statuta londonskega memoranduma na ozemlje vseh 35 občin, kjer živimo Slovenci. Bo vlada prestala preizkušnjo? Tudi ta odgovor pričakujemo v novem letu. Šele zatem se bo odprlo novo obdobje soočenja, ko bomo morali preprečiti poskuse preštevanja in obenem terjati od parlamenta, naj do konca leta odobri sprejemljiv zaščitni zakon. Zunanji minister Colombo je priznal, da obstaja določena zamuda Italije na tem področju. Vsakomur je jasno, da tako priznanje ne sme biti pretveza za nadaljnje zamujanje, prav nasprotno.

Vsekakor pa moramo v minulem letu zabeležiti tudi svetle in senčne strani v našem bivanjskem prostoru. V Ronkah so odprli novo slovensko šolo, pouk slovenščine pa je posredno našel mesto tudi v ukljanski šoli. Pozitivno je dejstvo, da smo tudi Slovenci odbili napad nacionalističnih sil na nekatere občinske uprave, ki so se odlikovale po zglednem sožitju med večino in manjšino. V Benečiji pa je domače prebivalstvo pretrgalo tradicijo dosedanje

krajevne oblasti in v nekaterih primerih samo prevzelo krajevne uprave. Najzgovornejši je primer Tipane, kjer je občinski svet soglasno preklical resolucijo prejšnjega občinskega sveta in sporočil predsedstvu vlade, da v Benečiji živijo Slovenci, katerim sta potrebni slovenska šola in splošna zaščita.

Žal pa se je nadaljevalo trganje slovenske zemlje v gospodarske in urbanistične namene, še vedno čakamo celo na izpolnitev že obstoječih zakonskih določil, kot je naprimer začetek slovenskih televizijskih oddaj.

In vendar je tudi po 35 letih čakanja, naša zavzetost v boju za narodne pravice prav tako živa kot nekdanj. O tem priča udeležba na množični in enotni spominski svečanosti ob 50-letnici usmrtnitve bazoviških junakov.

Tudi zborovanje na bazoviški gmajni nas uči, da se moramo na vsakem koraku zavzemati za boljše sožitje med italijansko večino in slovensko manjšino, za kulturo omikanega sožitja in medsebojnega prijateljstva.

PRISPEVKI

V spomin na drago mamo Milko daruje tov. Andi Gerbec 30.000 lir za Delo in Unità.

V počastitev spomina mame tov. Jelke Gerbec prispevata Ivanka in Stanka Hrovatin, Opčine, 10.000 lir za Delo.

Ob praznovanju svojega življenjskega jubileja, prispeva Cena Malalan iz Opčin, 25.000 lir za Delo in 25.000 lir za Unità.

Žerjal Branko, Boljunec 41, prispeva za sklad Dela 10.000 lir, ob obletnici njegove aretacije 6.1.1945.

V spomin na Emilijo Jež - Gerbec darujejo za sklad Dela:

Pertot Vida 5.000 lir; Krošelj Dana 3.000 lir; Pertot Roža 2.000 lir; Kobal Edi 3.000 lir; Gembrini Marija 5.000 lir; Pertot Boris 5.000 lir; Milič Stanko 3.000 lir; Martelanc Mario 5.000 lir; Pertot Stojan 5.000 lir; Jankovič Vlasta 5.000 lir; Stocca Vittoria 5.000 lir; Gerdol Majda 5.000 lir.

V počastitev spomina tov. Milke Gerbec prispeva tov. Furlan Emil, Ul. Marco Praga, 32, 5.000 lir za Delo.

Kosmina Mirko iz Šempolaja daruje 10.000 lir za Delo.

Tul Duilio iz Mačkolj prispeva 5.000 lir. Možina Ema iz Mačkolj prispeva 2.000 lir.

Ob 17. obletnici smrti tov. Aleksandra Purgerja, ki poteka 17. januarja, daruje družina Purger 30.000 lir za Delo.

Mihela Vremec, Opčine, daruje 2.000 lir za sklad Dela.

Visentin Elio, Nabrežina Kamnolomi 36, daruje 10.000 lir za Delo.

Caharija Stanko, Nabrežina Center, daruje 10.000 lir za Delo.

V počastitev spomina Emilije Jež vd. Gerbec, daruje družina Petaros, Boršt 89, 10.000 lir za Delo.

V spomin na Emilijo Jež, vd. Gerbec, daruje družina Bolčina 10.000 lir za Delo.

60 let komunistične partije Italije

Komunistična partija Italije deluje že 60 let, odkar je bila januarja 1921 ustanovljena v Livornu z ločitvijo med komunisti in socialisti.

Če opravimo pregled preko teh šest desetletij njene dejavnosti in življenja bomo, seveda, opazili mnogo napak, tudi tragičnih, obenem pa svetle strani junaštva in ogromne zasluge. Vsak živ organizem, ki ga sestavljajo ljudje, se moti, ima dvome, dela napake, vendar tudi zmaguje bitke in ustvarja pogoje za nove zmage.

Zato lahko iskreno izjavljamo, da je obračun teh 60 let pozitiven. Mnogim se bo zdelo, da je KPI prepočasi uresničevala svoje cilje, da ni poiskala najkrajše poti k socializmu. Toda vprašati se moramo, ali je to sploh bilo kdaj mogoče? Je sploh doživljala Italija trenutek revolucionarne zrelosti? Najbrž ne. KPI se je izogibala pustolovščin, ki bi utegnile biti zanjo samorilске. V letih druge svetovne vojne je šibka partija uresničila demokratično enotnost italijanskega ljudstva v boju za svobodo, demokracijo in narodno neodvisnost. Nikakor pa ni mogla (in bi ji ne uspelo) spremeniti partizanske vojne v socialistično revolucijo, saj za to ni bilo pravih pogojev. Med temi naj, na prvem mestu, omenimo že določeno delitev evropske celine na vplivna območja, prisotnost močnih zavezniških sil na apeninskem polotoku že od leta 1943, predvsem pa dejstvo, da je za revolucijo potrebna koalicija zavezniških razredov, ki so na revolucijo pripravljeni.

Zato je zmotno mnenje tistih posameznikov, ki bi radi ocenjevali dogajanje med drugo svetovno vojno skozi «jugoslovanska» očala. Pa ne zato, ker bi italijanski komunisti podcenjevali jugoslovansko izkušnjo. Prav nasprotno, v tistih letih bi najbrž večina komunistov, predvsem v severni Italiji, rada šla po revolucionarni poti, vendar so se zavedali, da je tedaj morala teči meja ločnica med srcem in razumom med željami in uresničljivimi cilji.

Tu, v naših krajih, so mnogi slovenski in italijanski komunisti sodelovali v jugoslovanski revoluciji, čeprav v njenih obrobni predelih. Zato se zgodovine naših partijskih organizacij v obdobju dobrega desetletja razhajata z zgodovino italijanske KP, različna je pri starejših tovariših mentaliteta, različne izkušnje pa so mestoma ustvarile tudi drugačne politične razmere in vzdušje v naših krajih.

In vendar smo primorski Slovenci v tem času združili za celega pol stoletja naše življenje in upanja s KPI, avantgardno silo delavskega razreda Italije.

Po razpadu Avstrije, ko je nastala v okviru italijanskega kraljestva Julijska krajina s pretežno večino Slovencev in Hrvatov in italijanskim proletariatom v večjih obalnih mestih, smo se Slovenci in Hrvati množično pridružili komaj ustanovljeni komunistični partiji. Bila je to razredna izbira revolucionarnih manjšin za organizacijo revolucionarne-

ga razreda Italije, za zavezniških pristop, ki traja še danes. Kajti vedeli smo, da je za nas usodno nacionalno vprašanje neločljivo združeno z revolucionarno preobrazbo italijanske družbe, krepitvijo njenih naprednih sil in torej priznanjem naše pravice do samoodločbe.

Do druge svetovne vojne in tja do dokončne uveljavitve novih meja v Julijskih krajini je bil to boj za samoodločbo in odcepitev od italijanske države za Slovence in Hrvate v Primorju in Istri, danes pa je boj za samoodločbo v tem, da lahko v okviru demokratične italijanske republike slovenska narodna manjšina razpolaga s samo seboj, z lastno usodo in razvojem, na načelih enakopravnosti in najširšega varstva.

To so načela, ki jih je KPI skušala uresničiti in jih uresničuje v svojem boju za narodne pravice Slovencev, od ustanovitve dalje. Tu lahko omenimo težo, ki jo je KPI pripisala nacionalnemu vprašanju skozi celotno dvajsetletje fašizma, na svojih ilegalnih kongresih v

Lionu in Kölnu, nato v akcijskem sporazumu s Tigrom in v skupni izjavi slovenske, avstrijske in italijanske partije, tik pred vojno, ki je globoko spremenila razmere na našem področju.

Tudi tu ni bila KPI pasivna, prav nasprotno, saj so razprave med KPI in KPS, med CLNAI in OF pripravile tla za kolikor toliko pravično rešitev vprašanja razmejitve med Italijo in Jugoslavijo. Danes se sploh ne postavlja več vprašanje spreminjanja, pač pa premoščanja meja in ustvarjanja območja ustaljene kulture sožitja med enakopravnimi narodi tostran in onstran meje, preko katere se pretakajo ideje, blago in ljudje.

V teh pogojih se KPI bori za globalno zaščito Slovencev in, zvesta svojim izvirnim načelom, skuša ohraniti in razvijati enotnost v okviru slovenske narodne skupnosti, kakor tudi zavezništvo in protifašistično enotnost med Slovenci in demokratičnimi Italijani. Kajti v naših krajih se bije odločilna bitka za miroljubno sožitje med državami z različnim

(Nadaljevanje na 8. strani)

Dogodki na ustanovnem kongresu KPI in njih odmevi v naših krajih

Pred 60. leti, je bila v Livornu, 21. januarja 1921, osnovana KPI.

Iz socialistične stranke je pot vodila v KPI. Do ustanovitve KPI je prišlo po prvi svetovni vojni, ko je delovno ljudstvo pod sunkom zmagovite oktobrske revolucije bojevito terjalo svoje pravice, ko so reakcionarni krogi v odgovor organizirali nasilje fašističnih tolp proti delavskemu gibanju, njegovim ustanovam in sedežem.

Bistveni zgodovinski razlog za razkol v tedanji socialistični stranki in ustanovitve KPI je treba iskati v politični nesposobnosti vodstva italijanskega delavskega gibanja. Slavna socialistična stranka, ki si je v tridesetletnem delovanju pridobila veliko zaslug in ugleda med delavskimi množicami, se v globoki poveljni politični in socialni krizi ni znašla in ni uspela usmeriti delavskega gibanja na revolucionarno pot.

Spričo notranjih protislovij, frankcionštva, zmede, bodisi v vodstvu kot tudi v njenih širših vrstah, pomanjkanja enotnosti, indisciplin ter zaradi konkretnih zgodovinskih pogojev stranka ni imela stvarnega političnega programa. To pa je bilo nujno v času, ko so italijansko družbo pretresali globoka družbena kriza in silni politični spopadi.

V pokrajinah, ki so bile po prvi svetovni vojni priključene Italiji je bilo zaradi prisotnosti narodnostnih manjšin družbeno in politično ozračje tembolj napeto. Poudariti je treba, da se je socialistično gibanje v Trstu in bivših avstrogrških pokrajinah, pod vodstvom Valentina Pittonija, kljub pomanjkljivostim in napakam tedanjega

delavskega gibanja, zlasti še avstromarksizma, usmerilo napredno o čemer priča globoka razredna internacionalistična zavest tukajšnjih delavcev, značaj razredne solidarnosti, enotnosti med delavci in kmeti, zlasti pa solidarnost z vsemi zatiranimi narodnimi manjšinami.

Tak je bil položaj pri nas in v državi, ko je po petdnevnih razpravah na kongresu italijanske socialistične stranke v Livornu prišlo do razkola.

Na kongresu je zastopnik komunistične internacionale po pozdravnem govoru prebral poziv izvršnega komiteja tretje komunistične internacionale. V pozivu so bili postavljeni jasni predlogi, med drugimi tudi izključitev reformistov socialistične stranke, sprememba stranknega imena iz socialistične v komunistično. Postavljene predloge bi moral kongres odobriti ali odkloniti. Cilj tretje internacionale je bil ustanoviti v Italiji enotno revolucionarno partijo sposobno usmeriti italijansko delavsko gibanje na revolucionarno pot. Vsa debata se je razvijala ali sprejeti ali ne predloge izvršnega odbora komunistične internacionale, posebno se je vodila razprava o predlogu po izključitvi reformistov iz socialistične stranke Italije.

Ker so se stališča raznih struj zaostri-la, so bile, po petdnevni razpravi predložene resolucije treh struj, ki jih je kongres glasoval. Resolucijo komunistične frakcije, ki sta jo predložila Bordiga in Terraccini je prejela 58.783 glasov. Resolucija maksimalistične frakcije ki jo je zastopal Serrati, je prejela 98.028 glasov, reformistična, ki jo je za-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Popuščanje terorizmu je največja nevarnost za usodo demokratične republike in svobode

Rdeče brigade so torej po enomesečnem izsiljevanju in večkratnih kapitulacijah državnih in drugih oblasti izpustile na svobodo rimskega sodnika D'Urso. Očitno so presodile, da se lahko zadovoljijo z doseženo zmago in zmedo, ki so jo zasejale v strankah vladne večine in državnem aparatu, saj lahko trdimo, da je sedaj država šibkejša od teroristov. Vedeti pa moramo, da osvoboditev D'Urso nikakor ne pomeni premirja rdečih brigad, pač pa le napoved novih terorističnih pustolovščin, katerim popuščanje neizbežno odpira pot.

Kakorkoli bi se «zadeva D'Urso» iztekla, ne moremo mimo politične analize dogodkov v decembru in januarju, ki soupadajo s protiofenzivo terorizma.

Prvo, kar moramo ugotoviti je, da terorizem ni bil zatrt. Pa čeprav je general Dalla Chiesa spravil za zapahe 1500 osumljenih teroristov in je marsikdo med njimi spoznal svoje zablode ali pa iz koristoljublja začel sodelovati s sodniki.

Po tej poti bi morali naprej, vedoč, da vprašanja terorizma ni mogoče rešiti samo s policijskimi ukrepi. Vedeti moramo, da tudi korupcija in škandali, splošno rahljanje demokratične zakonitosti, ustvarjajo ugodne pogoje za razvoj nasilja in tudi terorističnih pustolovščin.

Predvsem pa je treba vedeti, da teroristi delujejo z neslutnimi kritji in podporami, hkrati pa naletijo na simpatijo pri določenih slojih prebivalstva. To je «voda, v kateri plavajo kakor ribe». To vodo mora družba izsušiti, da bodo ribe crknile ali pa zbežale. Družba pa lahko to stori samo, če bo boljša, bolj zdrava, poštena. Skratka, potrebna je globoka politična sprememba, ki naj odzame teroristom «alibije», pod katerimi so delali in pridobivali simpatije med mladino in delom intelektualcev.

Izbira iskanja sodelavcev med zaprtimi teroristi (tako imenovanih skesanih teroristov) je bila pravilna, vendar so slednji lahko pomagali z ovajanjem svojih bivših pajdašev na prostosti, le redkokdo pa je lahko pomagal pri razkrivanju doslej neslutnih vezi in kritji v okvirih državnega aparata ali v tujini. O tem se samo veliko govori, le redkokaj pa je prišlo na dan.

1500 teroristov za zapahi je bil dober rezultat, vendar si je delal utvare, kdor je mislil, da je s tem zbrisal pojav terorizma v Italiji. Kdor je tako mislil očitno ni razumel, da terorizem ni nekaj «uvoženega iz tujine», pač pa raste v gnoju, ko po zaslugi vladajočih krogov preplavlja italijansko demokracijo.

Tako so rdeče brigade nekajkrat udarile pred upravnimi volitvami junija lani, šle na počitnice, nato pa spet nekajkrat sprožile svoje morilske nagone. Padli so funkcionarji milanskih podjetij.

Objektivno se dogaja, da teroristi posegajo v politično dogajanje in iščejo pravi trenutek za svoj poseg. To so trenutki šibkosti ali zadrege vodilnega političnega razreda ali trenutki največjega političnega razkroja.

Nikakor ne smemo pozabiti, da so rdeče brigade že pred leti napisale teoretsko osnovo svojega delovanja, kar je

mogoče strniti v takem stavku: «Italijansko državo moramo prisiliti, da bo pod našimi udarci čedalje bolj represivna, dokler se ne bo z vojaškim ali političnim posegom spremenila v fašistično diktaturo, kajti samo v tem primeru bo mogoča revolucija».

To trdijo rdeče brigade. Vse pa dokazuje, da jim gre za prvi del načrta — fašistično diktaturo. Revolucija, ki naj bi sledila, je očitno slepilo.

Odtlej je sistematično rušenje demokracije glavni cilj rdečih brigad in drugih sorodnih terorističnih skupin, od skrajne desnice do skrajne levice. Razlika je le v tem, da fašistom ni potrebno slepilo o «revoluciji». Njim je edini cilj fašistična ali vojaška diktatura.

No, decembra je bil vrh italijanske države v veliki zadregi. Južno Italijo je prizadel potres. Vsi so lahko videli, da je država nesposobna celo v takih primerih nujne solidarnosti. Na potresnem področju se je razraščala mafija demokrščanskih klientel, ko se še ni osušilo črnilo o nepopisnih škandalih tihotapstva naftnih derivatov (2000 milijard lir) in finansiranju, oziroma omoru časnika Pecorellija. V teh šandalih je bilo vpleteno nekaj pomembnih osebosti Forlanijeve vlade, iz vrst KD predvsem, pa tudi PSI.

«Moralno vprašanje» je torej izbruhnilo na dan z vso silo, ko smo komunisti konec novembra pozvali vse poštene sile v državi, naj se združijo in oblikujejo novo vlado, v kateri naj bi imela vodilno vlogo enotna leвица. Vlado brez demokratizmanov, ki so tokrat očitno pokazali, da niso več sposobni voditi demokratične države.

Prav tedaj so teroristi doumeli, da je napočil čas močnega udarca, ki naj še bolj zrahlja temelje italijanskega demokratičnega sistema. Prisiliti ga je bilo treba k tlom.

Najprej ugrabitev sodnika D'Urso, sredi decembra. ugrabitev spremlja zahteva, naj vlada zapre posebno jetnišnico na otoku Asinara, češ, da na otoku in v oddelkih posebne varnosti niso zajamčeni človeški pogoji življenja.

Vlada in vladne strande so molčali do božiča. Dotlej je nekako veljalo, da se država ne bo uklonila zahtevam teroristov.

Tedaj se je oglasil tajnik PSI Craxi in na ves glas ponovil zahtevo, naj vlada zapre jetnišnico na Asinari. Dejansko je vlada to storila, čeprav se je pri tem pokrila s figovim peresom izgovora, da je bil ta sklep sprejet že mnogo pred ugrabitvijo sodnika D'Urso. (Čudno le, da tega ni vedela PSI, ki je bila tedaj že osem mesecev v vladi).

Skoraj istočasno so sodniki skelnili sprejeti zahtevo o izpustitvi terorista Faino na začasno svobodo. Že res, da je bil zaprti terorist hudo bolan, ja pa prav tako res, da so sodniki dotlej tako zahtevo branilcev dosledno zavračali.

Vsi so tedaj upali, da bo zaprtje Asinare omogočilo izpustitev sodnika D'Urso.

Dejansko pa se teroristi niso zadovoljili s prvo kapitulacijo. Vsak, ki se je kdaj rval dobro ve, da je treba na popuščanje reagirati z novim, še močnejšim napadom, dokler ni nasprotnik na tleh poražen. Tako so rdeče brigade pristopile k drugemu delu svoje protiofenzive. V jetnišnici Trani so uporniki (v glavnem voditelji rdečih brigad) zajeli 18 talcev med pazniki iz zahtevali pogajanja. Med drugim so zahtevali, naj se jim omogoči tiskovna konferenca, da bodo prebrali svoje proglase in povedali svoje pogoje. Izjavili so tudi, da bodo povedali kaj tudi o usodi ugrabljenega sodnika D'Urso.

K sreči so karabinjerji zatrli upor z uspešnim desantom in tako rdečim brigadam prekržili načrte. Srh nas obide, če pomislimo, kaj bi bilo danes v Italiji, če bi poleg D'Urso imele rdeče brigade v rokah tudi nadaljnjih 18 talcev. Njihovega izsiljevanja bi ne bilo konec...

Očitno so rdeče brigade imele že prej pripravljen rezervni načrt za primer, če bi se jim upor v Traniju izjalovil. Tako so nemudoma sporočile, da izročajo odločitev o D'Ursovem življenju svojim zaprtim pajdašem v Traniju in Palmiju. S tem so zaprte zločince, poražene upornike in ugrabitelje 18 talcev, čez noč spremenili iz poražencev v nekaj novega in strašnega: krute sodnike, ki so prevzeli nase vlogo izsiljevalcev države, ljudi, ki so razpolagali z življenjem nekega pravega sodnika, odločali o njegovi smrti.

Te «porote podzemlja» država ni smela priznati, saj bi tako priznala teroristom pravico, da delujejo kot «država v državi, sodstvo v sodstvu», zaprtim jetnikom pa bi priznala, da imajo vlogo porote, sodnika in celo pravico, da izreka jo «pomilostitev» obsojenega D'Urso.

Te pravice ima v omikani družbi samo predsednik republike, некоč pa so bile pristojnost kraljev. Takega priznanja si rdeče brigade niso nadejale, zato pa so rade volje sprejele priznanja in pogajanja «s posredovanjem» radikalnih poslancev, ki so od tistega trenutka dalje postali navaden «glasnik rdečih brigad». Državne oblasti so jim šle na roko, saj bi sicer ne mogli organizirati v jetnišnicah tridnevna zasedanja teh krvoločnih «porot», s katerimi so zločinci sodili sodniku.

V parlamentu je vlada izjavila, da ne bo klonila izsiljevanju, v praksi pa je že kapitulirala, čeprav samo z dejanji (ki so važna), ne pa z besedami (ki vsekakor pomenijo manj od dejanj). Izsiljevanje se je nadaljevalo. Teroristi se niso zadovoljili s tem, da so jim zaprli Asinaro, priznali (čeprav posredno) «poroto zločincev», izpustili terorista Faino. Hoteli so tudi formalno kapitulacijo z objavo njihovega proglasa, ki vsebuje vse te elemente formalnega priznanja rdečih brigad za «sogovornika» države.

V vladni koaliciji so nemudoma nastale razpoke. Za nadaljevanje pogajanj, oziroma sprejemanje pogojev (ki so vedno «zadnji») so se takoj izrekli socialisti, ki s tem nadaljujejo politiko, začeto v obdobju ugrabitve Alda Mora, bolj previdno tudi socialdemokrati. Na nasprotni strani pa so se za politiko odločnosti do teroristov izrekli republikanci, demokrščanska levica, komunisti, predsednik republike Pertini. Z desnice pa so se oglašali glasovi fašistov, ki bi radi dali rdečim brigadam glavni cilj — vojaško diktaturo s plaščem «smrtne kazni» za teroriste.

V teh pogojih so rdeče brigade postavile nove pogoje, ki jih vsi imenujejo

«zadnji», v logiki teroristov pa so vedno «predzadnji». Tokrat je pogoj bila objava proglasov, sicer bi v roku 48 ur bil sodnik D'Urso umorjen.

Socialisti in radikalci so nadaljevali kampanjo popuščanja, sodniki pa so 85 zaprtim članom «zločinskih porot» sporočili, da so soodgovorni za usodo sodnika D'Urso, tudi za njegovo smrt. In to ... kazensko.

Rdeče brigade so sprejele udarec, podaljšale rok in dodale nov (seveda «zadnji», v bistvu pa predzadnji) pogoj. Tokrat preklic zapornih nalogov...

Zaključek, neglede na izid tega dramatičnega merjenja sil, je dovolj jasen. Popuščanje države ne rešuje življenj, pač pa gre politično z vodo na mlin teroristom, ki samo večajo svoje izsiljevalne pogoje.

Ne pozabimo končno na posredne posledice popuščanja. Kako naj se organi državne varnosti (policija, sodniki, karabinjerji) prepričano borijo proti teroristom, če vedo, da stoji za njimi država, ki je pripravljena sklepati z njimi kompromise. Če jih sklepa država, zakaj ne jaz, si lahko misli karabinjer v lovu za teroristi. Zakaj naj streljam in tvegam življenje, si lahko misli policist, če nadrejeni sklepajo s teroristi pogodbe? Zakaj naj obsojam teroriste, si lahko misli sodnik, saj se lahko zgodi, da mi bodo sodili prav oni, ki sem jih jaz poslal v ječo?

Če bi prevladala taka miselnost, plod popuščanja teroristom, bi bil to konec demokracije v italijanski republiki. Vsi si polnijo usta z usodo ugrabljenega sodnika, ki je vreden vsega usmiljenja in pozornosti (kot vsi, ki so bili ugrabljeni, tudi iz drugih, nepolitičnih razlogov), vendar bi se morali vsi zamisliti tudi o usodi republike in naše svobode.

Življenski praznik Cene Malalan

Pri Malalanovih v Bazoviški ulici na Opčinah je bil včeraj velik praznik: mama Cena je slavila svoj 80. rojstni dan. Lep življenski jubilej, ob katerem ji poleg svojcev in sorodnikov čestitamo vsi, ki jo poznamo in spoštujemo.

Ko sem jo pred dnevi obiskal z namenom, da ji čestitam, je stekla beseda o tem in onem. Misli so se vračale nazaj v tiste temne čase, katerih se, tudi nehoti, spominjamo! Pomemben jubilej take žene kot je Cena Malalan, vsekakor ne sme mimo nas neopazno, kajti četudi se menda ni udeleževala v javnem življenju, je vendar storila mnogo, mnogo dobrega, kar si upam trditi ne bi zmoгла vsaka ženska.

Že kmalu potem, ko se je poročila z Rikom, znanim revolucionarjem in vsega spoštovanja vrednim javnim delavcem so se začele množiti težke preiskušanje. Riko je zaradi svojih revolucionarnih idej, ki so ga prevzele kot avstrijskega vojnega ujetnika v Rusiji kaj kmalu postal tarča fašističnih napadov.

Delala je neumorno od zore do trdne noči, da je družina vsaj skromno živela in da je tudi Riku pomagala, da je lažje prenašal te-

gobe jetnika. Prav v tem je veličina njegovega življenja in dela, veličina, ki je lahko mnogim za zgled. No, kasneje so se razmere nekoliko izboljšale, kajti delati so začeli tudi otroci, vendar je bilo življenje še naprej težko in nadloge so se še naprej množile. Med zadnjo vojno so še sina Rikca, kot mladoletnega fanta odpeljali v posebni bataljon žalostnega spomina. Po padcu fašizma sta tako oče Riko kot sin Rikec našla pot v partizane. Oba sta bila v prekomorskih brigadah.

Če bi hoteli zaobjeti vse dogodke ali pa vsaj najbolj značilne dogodke iz življenja sedanje slavljence ki prav gotovo nastal zajeten zapis, a mama Cena pravi, da tega ne mara. Morali bi zabeležiti tudi nešteta ponižanja, ki jih je ona in vsa njena družina prestala v času črne tiranije, kajti celo v šoli niso imeli razumevanja za otroke. Za fašistične učitelje so bili to otroci «komunističnega prevratnika», pa čeravno so tudi oni, učitelji, vedeli, da je Malalanova družina poštena.

Toda kljub vsemu je Cena Malalan še vedno trdna ženska, pogumna in delavna. Še vedno šiva, ure in ure, in kot sama pravi: «delam, ker sem tega že od mladih let vajena. Ko delam vsaj ne razmišljam...»

Ob visokem življenskem prazniku ji od srca izkreno kličemo: še na mnoga srečnejša leta!

Tem čestitkam se pridružujejo tudi kulturno društvo Tabor, sekcija KPI, ki je poimenovana po Riku Malalan in druge demokratične organizacije z Opčin.

OBVESTILO NAROČNIKOM

Zaradi stalnega naraščanja cen smo primorani povišati naročnino za naš časopis, ki bo za letošnje leto znašala 6.000 lir, za podporne člane pa 10.000 lir. Prepričani smo, da boste naše težave razumeli in nam še naprej sledili, mi pa vam zagotavljamo, da bo DELO redno izhajalo.

Vabimo vas torej, da naročnino čimprej poravnate, neposredno v uredništvu, pri raznašalcih ali pa s pošto na položnico na tekoči račun št. 11/7000 - Federacija KPI, via Capitolina 3 Trst. (na hrbtno stran napišite Naročnina Delo)

Zahvaljujemo se vam, in vam voščimo uspešno in srečno Novo leto!

UREDNIŠTVO

V Benečiji narašča borbeno gibanje za enakopravnost in delovna mesta

Ko se v Benečiji iztekajo novoletne počitnice, se delavci emigranti še zadnjič zberejo na svojem osrednjem prazniku - zborovanju, na Dnevu emigranta v Čedadu. Tako se še zadnjič, pred odhodom, navžijejo slovenske besede in marsikdaj tudi trpke polemike, vendar tudi upanja in volje za nadaljevanje svojega dolgoletnega boja za razvoj in pravico.

Tudi tokrat je bilo tako. V nabito polni dvorani čedajskega gledališča RISTORI so se zbrali Slovenci in izseljenci iz vseh beneških dolin in prisotnim oblastem še enkrat povedali svoje zahteve.

V imenu organizatorjev, zveze beneških kulturnih društev in zveze beneških izseljencev, je z odra spregovoril mladi Valter Dresig (Dreščič): «Benečija stoji na razpotju: ali razvoj, ali smrt», je poudaril in ugotovil, da se oblasti bogve kaj ne zanimajo za usodo teh dolin in tega najšibkejšega dela slovenske narodne skupnosti v Italiji. Nasprotno, deželna in krajevna urbanistična in gospodarska politika teži sicer k vračanju izseljencev, vendar jim ponuja v furlanski nižini večji standard in boljše stanovanjske pogoje, tako da jih peha v dokončno razkropitev in s tem tudi v asimilacijo.

Zato se Benečani upirajo taki perspektivi in kažejo na drugo, stvarnejšo možnost, ki pa terja predvsem političnega razčiščenja: to je možnost, ki se odpira tudi z osimskimi sporazumi, možnost ustvarjanja delovnih mest v industrijah z mešanim kapitalom v beneških dolinah in obenem v stanovanjski politiki, ki naj povratnikom v domačih krajih zagotovi vsaj tolikšen življenjski standard, kakršnega so poznali v tujini.

Za to se borijo beneški Slovenci in pri tem računajo na podporo celotne slovenske narodne skupnosti, v kateri hočejo nastopati kot subjekt v okviru manjšinskega gibanja, podporo demokratičnih sil italijanske večine in zato tudi oblasti. Seveda pa je zato potrebno poraziti zaviralne sile, ki se izražajo na krajevni ravni predvsem v nacionalističnih ostankih KD in njenih podrepanikov, ki živijo na «parazitski način in niso nikoli okusili grenkega kruha emigracije», je poudaril Dresig.

Seveda terjajo beneški Slovenci zase tudi narodno zaščito, ki pa nikakor ne zadovoljuje, če bi jim ponudili samo odpiranje slovenskih šol. Potrebne so slovenske šole, vendar je potrebna tudi ustrezna družbeno gospodarska zaščita, ki naj Benečanom, najšibkejšemu delu slovenske manjšine, omogoči, da bodo v nekaj letih nadoknadili zgodovinsko zamudo, ki jih sedaj ločuje od tržaških in goriških Slovencev. Pospešeni ritmi razvoja so za beneške Slovence pokazatelj zares pravičnega manjšinskega varstva, kajti pravičnost je v tem, da se «šibkejšemu da vse in še nekaj več».

V tej perspektivi torej delujejo organizacije beneških Slovencev, zato pa gotovo lahko računajo na podporo komunistov, slovenskih in furlanskih. Neutemeljen je zato poskus nekaterih, da bi «gibanje beneških Slovencev», utemeljili samo na narodnostni osnovi, mimo politične dialektike, saj bi tak način nastopanja objektivno bil v nasprotju z začrtanim delovnim programom ustvarjanja zavežništev «za razvoj» in «proti dokončnemu propadanju beneških dolin». Osamljevanja bi, očitno, bila voda na mlin silam, ki uresničujejo drugo politiko.

Naj poudarimo, da so se dneva emigranta udeležili številni predstavniki družbenega in političnega življenja, kar najbolje priča, da boj beneških Slo-

cev dandanes ni več osamljen, pač pa stoji v ospredju zanimanja, pri prijateljih in tudi pri nasprotnikih. Naj omenimo tu prisotnost podtajnika v rimski vladi Scovacricchija (PSDI), predsednika deželnega sveta Maria Colija (KPI), poslanca Baracettija (KPI), deželnega svetovalca Simsiga (KPI), Štoke (SSk), Turella (KD), videmskega pokrajinskega svetovalca Petriciga (KPI), domačih županov, predsednika SkGZ Raceta in jugoslovanskega konzula Cigoja.

Tudi ta prisotnost dokazuje, da so bili v Čedadu, kakor teden prej v Špetru na občnem zboru zveze izseljencev, prisotni vsi dejavniki, od katerih je odvisen razvoj Benečije. Od tega, kako bodo odgovorili na izrečene pozive, bo odvisna tudi bodočnost teh krajev.

ČAS PRORAČUNOV

nadaljevanje z 2. strani

družbene sile in med temi stalno kolebajoča KD. Na katero stran se bo naslonila, kateri program bo podprla? To je vprašanje «Trsta osemdesetih let» in torej tudi letošnjega preverjanja krajevnih uprav in političnih koalicij.

Na prvem mestu stoji, seveda, pokrajinska koalicija petih strank, od KPI in PSI do PSDI, KD in SSK, izmed katerih edinole komunistom niso dovolili, da bi neposredno sodelovali pri upravljanju pokrajinskega odbora. Resnici na ljubo se, po šestih mesecih, že poznajo posledice tega dejstva in tudi notranjih homatij v krščanski demokraciji.

Na programski plati je nova pokrajinska uprava, ki ji načeljuje socialist Carbone, doslej še kar šibka, Napovedala je enoten poseg v Rimu za globalno zaščito Slovencev, vendar se pri tem ni še premaknilo nič. Pač pa smo bili priča televizijskim sporazumom med demokratiziranim predsednikom deželne večine Comellijem, pokrajinskim predsednikom Carbonejem in melonarskim županom Cecovinijem...

V tržaški občini ni bilo mogoče uresničiti skupnih pobud demokratične večine občinskega sveta v nasprotju z melonarsko upravo, ki je v manjšini ker tega ni sprejela KD, tako ali drugače pa tudi druge manjše sile.

Sedaj se širijo govorice, da utegne KD z vzdržanjem spet omogočiti Listi za Trst upravljanje tržaške občine. Tako pa se nismo dogovorili! V besedilu pokrajinskega sporazuma je rečeno, da je demokratična koalicija «alternativna načinu vladanja Liste». Kaj to pomeni mora biti jasno vsakomur. Nasprotno, opaziti je čedalje tesnejše sodelovanje med KD in LpT na vseh področjih, tudi v konzorcijih in ločenih pravih. Vzpredeno pa se veča protikomunizem teh sil. Zato bomo v preverjanju morali postaviti KD jasna vprašanja in terjati nanja jasne odgovore. Zavedati se mora, da

smo tržaški komunisti podpisali pokrajinski dogovor v nasprotju z linijo KPI na vsedržavni ravni, ker smo upoštevali izjemno stanje v našem mestu in zato, da bi preprečili nadaljnje zблиževanje med KD in Listo. Če pa se KD na podpisane dogovore z nami požvižga in misli, da bo lahko še dalje skakala čez plot, tedaj naj tam kar ostane. Preverjanje lahko pomeni tudi konecčasne in preizkusne koalicije, naj ljudje vidijo, kdo je s kom.

Tretje preverjanje čaka devinsko-nabrežinsko občino, kjer smo sicer junija na upravnih volitvah odbili ofenzivo Liste, čeprav je prišlo v občinskem svetu do manjših sprememb. Te spremembe so izkoristile posamezne sile in ustvarile ozračje negotovosti, ki lahko vodi naravnost h komisarski upravi in novim volitvam. Komunisti smo večkrat ponovili, da smo za organsko večino domačih sil in torej KPI, PSI in SSK.

Tudi sedanja Škerkova uprava ostaja, v bistvu, prehodnega značaja, dokler ne bo sklenjen ustrezen dogovor o skupnem upravljanju občine. Kdor z vso ihto govori, da bi morala Škerkova uprava nemudoma odstopiti, naj odgovori na vprašanje, kdo naj medtem upravlja občino. Mario Tombesi?

Komunisti smo v Nabrežini za rešitev, ki naj upošteva dostojanstvo vseh partnerjev koalicije, kolegialno vodenje občinske uprave, ki naj sloni na programskem sporazumu iz lanske jeseni. Diskusija med nami naj bo sproščena, vendar stvarna in konstruktivna. Manevri poskusov ločevanja in ustvarjanja zdrha ne koristijo nikomur, tem manj pa prebivalstvu nabrežinske občine. Komunisti bomo ohranili hladne živce in dokazali svojo odgovornost. Upamo, da bo isto veljalo tudi za ostale, sicer se odpirajo možnosti nezaželjenih kriz z nesluutenimi izidi, o katerih se volilci bržkone niko izrekli.

V Benečiji

nadaljevanje s 7. strani

Kulturni program letošnjega Dneva emigranta je bil nenavadno pester in duhovit. Na oder je bil postavljen v obliki snemanja Beneške radio-televizije.

Zabave in smeja torej ni manjkalo, navdušenega ploskanja pa tudi ne. Emigranti bodo tako še enkrat odnesli s seboj v tujino prijeten vtis iz domačih krajev, kjer so vsaj za kratek čas pozabili na grenkobo izseljenskega kruha.

60 let komunistične

nadaljevanje s 4. strani

družbenim sistemom ter tako utrjuje svetovni mir.

Zato pa je potrebno, da se korenito spremenijo razmere tudi v Italiji. KPI je vsekakor sila, mimo katere ne more nihče, ne svetovne velesile, niti politične in družbene sile znotraj države. Tudi zato, ker je v svojih političnih izbirah povsem samostojna in skuša razvijati na izviren, svojstven način svojo zgodovinsko vlogo, ki ni samo italijanska, pač pa vloga največje komunistične partije v kapitalističnem svetu. To ji seveda nalaga velike odgovornosti, partiji in vsakemu izmed njenih članov.

KPI Italije je svojstvena tako v svojih političnih izbirah, kakor tudi zaradi načina, kako se presnavlja in prilagaja sedanjim pogojem boja. O tem priča tudi januarjska seja CK KPI, ki komunistom nalaga še večje odgovornosti «organizatorjev demokracije».

Od 8. kongresa (1956) dalje se KPI zavzema za «italijansko pot v socializem», ki temelji na demokratičnem presnavljanju družbe, prevzemu oblasti v okviru široke koalicije naprednih sil, ob spoštovanju demokracije, svobode, pluralizma strank, idej in kulturnih osnov.

Zadnja leta je KPI te svoje zamisli strnila v strategija «zgodovinskega kompromisa» vseh naprednih sil v državi, med katere vsekakor spadajo demokratične množice komunistične, socialistične in krščanske usmeritve. Da to ne pomeni sklepanja kompromisov s krščansko demokracijo in njenim sistemom vladanja dokazuje tudi sklep vodstva KPI konec novembra 1980, ki ga je potrdil tudi naš centralni komitee januarja, da predlaga vsem «zdravim silam» v državi oblikovanje koalicije demokratične alternative, v kateri naj bi komunisti ali vsekakor italijanska levica imeli vodilno vlogo. Kajti Italiji je danes, spričo dramatičnega položaja njenega gospodarstva in spričo brezobzirnega napada teroristov, kakor tudi zaradi razširjene korupcije, prej ko slej potrebna nova oblast, nova vlada vseh poštenih sil, med katerimi je vsekakor komunistična partija Italije tista sila, ki lahko uresniči potrebna zavezništva in doseže potrebno ljudsko podporo.

«Komunistično vprašanje» je torej prej ko slej v ospredju italijanskega in evropskega dogajanja. Z njo vodijo račune velesile, evropski partnerji in revolucionarna gibanja tretjega sveta. Znala si je ustvariti prestiž in priljublje-

nost, čeprav se proti njeni politiki zaganjajo stari in novi antikomunisti, sile reakcije in zmernosti, desnica in sredina. Skušajo ta prestiž zmanjšati z lažmi in vsakodnevnim potvarjanjem njene politike, računajoč pri tem tudi na zbežnost ljudi, ki jih je pojav presplošne korupcije in neučinkovitosti demokratičnega sistema zaslepil.

In vendar tega prestiža niso uničili. O tem najbolje priča dejstvo, da so komunisti trajna skrb vseh, ki nočejo razvoja italijanske demokracije, od teroristov, ki gledajo prav v strnjeno organizacijo KPI in ljudskih množic, svojega glavnega sovražnika, tja do konzervativnih sil, ki stopicajo na mestu in dajejo duška vsem mogočim formulam in zavezništvom, da bi le preprečili enotnost levice in s tem prevzem najvišjih odgovornosti s KPI na čelu.

Šest desetletji je kratka doba v zgodovini človeštva, vendar smo lahko ponosni, če to zgodovino ustvarjamo v vrstah revolucionarne, trezne in preudarne organizacije, kakor je komunistična partija Italije.

Dogodki na ustanovnem

nadaljevanje s 4. strani

stopal Turati pa 14.695 glasov. Ker so maksimalisti bili proti izključitvi reformistov iz stranke, komunisti pa so zavzeli odločno stališče proti frakcionizmu, so izjavili, da zapustijo kongres in ustanovijo komunistično partijo. Delegati, ki so se strinjali s komunistično resolucijo, so zapustili gledališče Goldoni, kjer je kongres zasedal. V sporedu, z rdečo zastavo na čelo, pojoč Internacionalno, so se podali v gledališče «S. Marco», kjer so še isti dan, ustanovili komunistično partijo Italije.

Na kongresu socialistične stranke Italije je Julijska krajina oddala za komuniste 4.462 glasov, za maksimaliste 3.286 glasov, za reformiste 30 glasov.

Če ne bi fašisti in policija onemogočili nekaterim delegatom predvsem delegatom iz Istre, priti na kongres, bi komunistična resolucija pridobila okrog 1.000 glasov več.

Socialisti so v Julijski krajini prejeli glasove izključno v italijanskih krajih. To dokazuje, da so bili komunistični glasovi Julijske krajine na kongresu socialistične stranke v Livornu. Večinoma slovenski in hrvaški odločilni, da je strankino premoženje dobila frakcija, ki je imela v Julijski krajini večino glasov.

Tako so KP pripadali DELO in Lavoratore, sindikalna organizacija in ljudski oder. Dočim so delavske zadruge, ki so bile vzor delavske vzajemnosti, ostale socialistični stranki. Četudi so v italijanskem delu Julijske krajine socialisti dobili več glasov, moramo priznati, da je večina delavstva v italijanskih predelih Julijske krajine prišla v delavske vrste.

V KPI niso pristopili intelektualci, edino Tuntar, Gasivoda, Srebrnič in nekaj slovenskih učiteljev, med njimi Karol Pahor. Odborniki pokrajinskega odbora, razen Srebrniča, so bili pod vplivom Bordighe. Delo v komunistični partiji je

bilo veliko bolj zahtevno kot v socialistični stranki.

Kar je bilo pozitivnega v stari socialistični stranki, je povedovala KPI, ki je v naši deželi partija Slovencev in Italijanov, ki se je od svojega nastanka zavzemala za enotnost med delavci in kmeti, zlasti pa za solidarnost z zatiranimi narodnimi manjšinami.

Takoj po livornskem kongresu so bile komunistične organizacije v Julijski krajini in po vsej Italiji prava tarča fašističnih napaov.

V Trstu so komunisti 21. januarja zavzeli tiskarno, kjer so tiskali Lavoratore in DELO in že 9. februarja so jo fašisti požgali in uničili.

Takoj po požigu so se tržaški delavci spravili na delo ter z lastnimi silami prispevali, da je komunistična partija že septembra meseca v novi tiskarni izdajala DELO in Lavoratore.

Leto 1921 je bilo leto fašističnega terorja; požiganja, uničevanja, umorov. 28. februarja so fašisti zažgali tržaško Delavsko zbornico. 1. marca je gorela ladjedelnica Sv. Marka. Tržaško delavstvo, zlati še komunistični mladinci, so hrabro kljubovali fašističnim tolpom. Črna fašistična drhal je uživala zaščito in podporo vse reakcije in oblastnikov, ki so načrtovali, da uničijo vse, kar so si delavci izvojevali v dolgih letih trdega boja.

Komunistična partija je šla trdno po jasno začrtani poti. Ta pot je vodila v ilegalo, pred posebno zloglasno fašistično sodišče, ki je obsojalo antifašiste na dolga leta zapora in konfinacije in izrekala smrtne obsodbe. Na tisoče tovarišev je prestalo dolgo let po zaporih in konfinacijah, zatem se je podalo v NOB, kjer je bil v enotnem protifašističnem boju fašizem končno premagan.

Marija Bernetič

ZAHVALA

Tovarišica JELKA GERBEC se tudi v imenu svojeveč iskreno zahvaljuje Avtonomni tržaški federaciji KPI, deželnemu odboru KPI, predsedstvu komunistične skupine v Senatu, sekciji «Matjašič» iz Barkovelj, uredništvu «DELA», pevskim zborom «Vesna» iz Križa, «Vasilij Mirk» s Proseka-Kontovela, Partizanskemu pevskeemu zboru, pevovodji Frančku Žerjal ter vsem, ki so kakorkoli izrazili sočustvovanje ob težki in neutolažljivi izgubi drage mame, tovarišice Milke, in v njen spomin daruje 50.000 lir za Delo in Unità.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Ureja uredniški odbor
Odgovarja FERDI ZIDAR
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipo/lito Stella snc
Ulica Molino a Vento, 72 - Trst